Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 ФЕВРАЛЬ 19
Үбэлэй адаг hарын 23
ПЯТНИЦА
Гарагай 6
№ 33 (18647)
газетын сэн:
захилай — 50 мүн.,
Хэлсээтэ сэн

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажалай дүрэ

ДОО БОЛГОН ХУБИЛГАБА

Ажалай Улаан-Удэ авиационно-техническэ колоннадаа 6 миллион тухэриг хэрэглэмсоонь байгаа.

Клетус Онда hара бухэндэ зуйлнуудые гаргадаг юм. Тэрэ гэhэн гэрэй баемшэд хүсэд hартануудаг, авдахагүй байна.

ГУТАЛА

2.5 мянгаа тэрэ Египетдэ Джоной эузаа хай, хатан В наадандэ үмдэ Римскэ пап мэтэ элдэб я Торонтодэ ш ори ганса му хай. Дэлхэй томо гуталай тэлбэрилэгшэ тус музей эм 70 гаран гу нэй фабрика нууд бии юм.

Томасой hа тя олон жэл хы дэлхэй д дые бэдэржэ Тингэжэ тэр 8.5 мянган г хубинь — 400 табигдаад б бүүн Пьер Т дээгүүр аян hэн сандали, мьер-министр намда ажалла дын журнал шабартай му ботинка, нэг бошье, Канад ябагаар гара hэн Тэрри Ф ко гэхэ мэтэ пирхоно.

ХУРХИРД

Америкын дентнүүд Да тон бэ Фран мүн Британи жэ премьер тон Черчилль рээ адли бай та хурхирдаг дуур Черчил архида дура баад жэлэй татаhан хам хурхиржа шал хэгтэ хэблэг ралга: тэрэн hэргылхэ хэм эмшэн Аджа шын hом соо дурдардагдана.

БОЛГОО БАЙ

Бэедэ та hүнэй орган гүрэнhоо аба жотой байгты шэд hэргылхэ эрхэтэдтэ эн hээ абажа т бадахи боори үбшэндэ дайр гэжэ шэнжэл

Энэдхэгтэ гэн органие далдадаг юм. нюдэн гэхэ ж жа, хоолойго: хэли нютагуу тэй зон нигэ ойлгосотой. Я ганоо абхуу гаргашалхагаа олонхи ушарг галта гарадаг жэ эдэ орга бюулhан хүнү дабарита үбш но бшуу.

ШЭХЭН ЮУН БА

Хүдэлмэрин дунда Томск hаламжада» ж шэхэн соohоо гажа үгыт г Тингэжэ эмш кан гаргаа hэ ушэр болооб дань, ажал д hэм гээд соёл хүдэлмэрилэг харюусаа бэл

Республикымнай ажалай дүрэ

ХҮШЭРӨӨР ҮНГЭРНЭ

hААД УШАРУУЛhААР

ДЭЭРЭЭ ОРТОЖО БОЛОХОЛ

Үндэр ургаса—үдэр бүриин оролдолгоhсо

Hүүлэй мэдээгээр Бэшүүрэй аймаг соо хабартаа тарялан, сабшалан дээрэ хүдэлгэгдэжэ, ерэхэ зун-намарай ургасын үндэhэ hуури табиха хүдэлмэридэ хабаадуулагдаха тракторнуудай 70 гаран процентнь лэ бэлэн болгогдоо.

Ймагтал XXI партсъездын нэрэмжэтэ, «Победа» колхозуудта, Хёлгын совхозодо, энэ хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдана. Жэшээнь, Хёлгын совхозодо бүхы сеялкэнүүд болон культиваторнуудынь бэлэн болгогдонхой. Ажахыда бии байhан гэнжэтэ 12 тракторайнь 10-ниинь заhабарилагдаа. Hаяар анзаhан, борной, газар үhалха техникэ бэлэн болгогдохоор хараалагдана.

Харин тинхэдэ аймагай Бэшүүрэй, Дзержинскийн нэрэмжэтэ, «Подгорный» совхозуудта хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ техникэ заhабарилга илангаяа муугаар эмхидхэгдэнэ. Эдэ ажахынуудта тракторнуудайнь хахадыньшье хүдэлхөөр болгогдоогүй. Сеялкэ, анзаhан, культиватор гэхэ мэтэ техникынь заhабарилга баhал ехээр ушжагайршанхай.

Гансахан трактер, машинада hэлгээд табиха запас зүйлнүүдэй дуталдаhанhаа иимэ муугаар ябуулагдана бэшэ, МТМ-нүүдтэ ажалай эмхидхэл муу. Салин түлбэринь бага гээд, механизаторнууд заhабарилга дээрэ ёhоор хүдэлнэгүй.

Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ асуудалда онсо анхарал хандуулха, аргатай hаань, механизаторнуудые урмашуулха, хэрэгтэй юумээр хангаха ёhотой. Тэрэгүй hаа, хабарай тарилгадаа саг соонь бэлдэжэ шадангүй, дээрээ ортохонь бэшэл.

ҮРЭhЭНЭЙ ҮНЭТЭЙШЬЕ hАА...

Хүдоо ажахын техникэ заhабарилха хүдэлмэри мүнөө округ доторнай түлэг дундаа эрхилгдэжэ байна. Запас хэрэгсэлнүүдэй үнэ сэнгэй хэды үнэтэйшье hаань, трактор болон бусад техникээ заhабарилангүйгөөр энэ жэлэйнгээ хабарай тарилгые хайшан гээд үнгэргэхэ болоhобибди?

Манай округой ажахынуудта, эблэлнүүдтэ энэ жэлэй хабарай тарилгын үедэ бүхыдөө 34 мянган тонно ороohото ургамалнуудай үрэhэ хүрэнгэ хэрэгтэй юм. Теэд үнэн дээрээ округой амбаарнуудта 27 мянга 300-гаад тонно үрэhэн хадагалагданхай гээшэ. Тинхэдээ 6.5 тонно үрэhэ ондоо тээгүүр бэдэрхэ хэрэг гаранхай. Тинхэдээ «округой жасаhаа» 350 тоннын хараанай үрэhэ хүрэнгэ ядаhан ажахынуудта хубаажа үгөө.

Харин 1 тонно үрэhэн 40—50-аад мянган түхэригэй сэнтэй болохо юм. Хабарай тарилгын эхилтэр үшөошье үнэтэй боложо магадгүй. Тиимэhээ үнэтэйрхэжэ байнгүйгөөр, үрэhэнэй олдоол hаань, тэрэниие худалдажа абахын түлөө оролдохо ёhотой байнабди.

М. БАЛЬЖИНИМАЕВА,
Агын Буряадай автономито округой хүдөө ажахын управлениин ахамад агроном.

Ниитын эмхинүүдтэ

ОЛОН ХҮҮГЭДТЭЙ БҮЛЭНҮҮД, НЭГЭДЭГТЫ!

Улаан-Удэ хотын олон үхибүүдтэй бүлэнүүдэй холбоо эмхидхэн байгуулгын конференци февралиин 13-да болобо. Тэрээндэ 80-яад хүн хабаадаа.

Тииhээ тиитэрээ хэды үхибүүдтэй бүлэнүүд олон үхибүүдтэй гэжэ тоологдодог юм? Манай республикада дүрбэн үхибүүдтэй бүлэнүүд тэдэнэй тоодо ородог юм байна. Харин бүхы Росси дотор гурбан ба тэрээнhээ дээшэ үхибүүдтэй бүлэнүүд Президентын Зарлигаар олон үхибүүдтэй гэжэ мэдэрэгдэнхэй. Манай республика Росиhаа энэ талаар илгаатай байха ёhотой гү? «Уhы» гэжэ конференци дээрэ хэлэгдээ. Энэ алгасалые усадхаха шухала гэжэ онсолгодо.

Байдалай хүндэшэг болоод байхада, иимэ конференциин зарлагдаhан ушар найдал түрүүлбэ. Бултанай ядаржа байхада, олон хүүгэдтэй зон бүриншье ядараа юм бээ. Харин холбоон боложо, хамтарбал, байдалаа бага-сагаршье hайжаруулха тухай эрилтэ табихадаа, хүсэтэй, дорьботой болохо ха юмбибди. Энээнние ойлгоhон түрэлхид үүсхэлшэдэй бүлэг байгуулжа, республикын олон үхибүүдтэй бүлэнүүдэй холбоо байгуулха талаар бага бэшэ хүдэлмэри ябуулжа үрдеэ, харин тус бүлэгэй түрүүлэгшэ Д. К. Баторова бүри Москва ошожо, Россиин олон үхибүүдтэй бүлэнүүдэй съезддэ хабаадаад ерээ юм байна. Тиимэhээ Дарима Кимовна үгэ абажа, хабаадаhан съезд тухай, байгуулагдаха холбооной зорилгонууд тухай тоб байса хөөрэжэ үгэбэ. Тэрэ өөрөө 9 үхибүүдэй эхэ гэжэ нэмэе.

Зүгөөр ЛВРЭ-гэй мэдэлэй Орешковэй нэрэмжэтэ поселогто олон үхибүүдтэй бүлэнэрэй эблэл бүри урзандаа зуй, намараар тогтожо, бүридхэлдэ абтаад, өөрын счедтой болонхой. Энэ эблэл иимэ бүлэнүүдтэ туhаламжа үзүүлхэ талаар хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэнхэй, эблэлэйнгээ дэргэдэ табан бага предприяти эмхидхэхэ түсэбтэй. Энээн тухай тус эблэлэй түрүүлэгшэ Татьяна Васильевна Акулинина хөөрэhэн байна. Тэрэ иимэ лэ Москвагай съезддэ хабаадажа ерээ.

Улаан-Удын олон үхибүүдтэй бүлэнүүдэй холбооной устав баталагдаба. Хожомоо хотын холбоон бүхы республикын болгогдохоор хараалагдана. Уставай баталагдаха үедэ бага зэргын арсалдаан гаран алдаба. Ушарынь гэбэл, ЛВРЭ-гэй эблэл бүридхэлдэ абтаhан уставтай, счедтой ха юм. Тиимэhээ тэдэнэр республикын холбоондо ороходоо, эрхэ мэдэлээ хаhуулшахабди гэжэ зарим тэды түбэгшөөгөө.

Хотын олон хүүгэдтэй холбооной түрүүлэгшээр урдань үүсхэлшэдэй бүлэгые ударидаhан Д. К. Баторова баталагдаба.

Холбоо байгуулгаар бүхы ажалынь дүүрэшэхэ бэшэ. Мүнөө тэрэ холбоондо конференцидэ ерэhэн 80-яад лэ түрэлхид ороhон гэжэ тоолоходо болохо. Теэд бүхы Улаан-Удэ соомнай дүрбэн ба тэрээнhээ дээшэ хүүгэдтэй 966 бүлэ тоологдоно ха юм. Тэдэнэр hаяын сагта тус тус районойнгоо социальна туhаламжын таhагуудта ошожо, тэндэ шэнээр тогтоогдоhон эхэнүүдэй болон хүүгэдэй талаар мэргэжэлтэдтэ хандажа, бүридхэлдэ орожо, олон хүүгэдтэй бүлэнүүдэй холбооной эхин эмхидэ абтаhан дээрэ тоологдохо. Бүридхэлдэ абтаhан түрэлхид гүрэнэй зүгhөө тогтоогдоhон туhаламжа, хүнгэлэлтэнүүдтэ хүртэхэ эрхэтэй. Наада захань, хотын транспортаар ябаха түлөөhэгүй үнэмшэлгэ түрэлхидэйнь нэгэндэ үгтэхэ. Харин саашадаа шэнэ холбооной хүл дээрээ гарахадань, тэдээндэ туhаламжа үзүүлхэ бусадшье хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ. Тинхэдээ олон хүүгэдтэй түрэлхид миил гүрэнhөө туhаламжа хүлеэгээд hууха бэшэ, харин тэдэнэр хамтаржа, ажаhуудалаа hайжаруулха арганууде өөhэдынгөө хүсөөр бэдэржэ, бэелүүлхэ. Илангаяа мүнөө үедэ хотодо, хүдөөдэшье олон хүүгэдтэй бүлэнүүд гэр байрагүйhөө ехээр ядарна. Харин гүрэнэй тэдэние байраар хангаха аргань тоншье бирагүйдэнхэй. Имагтал тиимэ зон нэгэдэжэ, гүрэнhөө хүнгэлэлтэтэй урьhаламжа, газарай участок, шадаа hаа, материал гэхэ мэтые абаад, барилгаяа өөhэдөө ябуулха гансахан арганй үлэнхэй ха.

Хүдөөдэ олон хүүгэдтэй бүлэнүүдэй диилэнхинь гэхэ гү, алн дүрбэ ба тэрээнhээ дээшэ хүүгэдтэй 12 мянга гаран, харин гурбанhаа дээшэ хүүгэдтэй 20 мянга гаран бүлэнүүд тоологдоно.

Хүдөөгэй аймагуудта ажаhуудаг тиимэ бүлэнүүд нютагайнгаа социальна туhаламжын таhагуудта (собесүүдтэ) хандажа, шэнээр байгуулагдажа байhан холбоондо орожо, аймагайнгаа конференци бэлдэжэ үнгэргэгты. Хамтархадаал, байдалаа hайжаруулха хүсэтэй болохобди.

Шухала ажаглалта. Арбан зургаа наhа хүрөөд, hурадагүй хүүгэдтэй hаа, зарим түрэлхид дүрбэн хүүгэдтэй байгаадшье, тиимэ бүлэнүүдэй тоодо орохо эрхэгүй юм байна. Хуулиин ёhоор хадаа тэды наhа хүрэhэн үхибүүднай ооhэдыгөө тэдхэхэ гэжэ тоологдоно. Тиимэшье юм гү даа...

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

«Улаан-Удэ—Дасан»

Сагаан hарын үедэ Улаан-Удэ хотын түбhөө Ивалгын дасан руу «Турист» автобазын томо, зөөлэн hуури-тай автобусууд саг үргэлжэ ябаха юм. Иигэжэ хубиингаа хэрэг шиидхэхэ, жэлээ оруулха, маани уншалгые шагнаха гэхэ мэтыи хэрэгүүдээр дасан руу ябагша hүзэгтэндэ аятай болохонь. Эдэ автобусуудаар ябахын тула хүн 50 түхэриг түлэхэ зэргэтэй.

«Турист» автобаза хотын түбhөө Восточно hуурин, Бурводстрой, аэропорт хүрэтэр иимэ томо автобусуудые табяад, буруу hурэбэ: зондо үнэ сэнгынь—50 түхэриг— «гашуун» шэнгээр hанагдажа, хоёр үдэрэй туршада хооhон автобусууд hүндэлжэ, эсэстэй эсэстэ энэ хэрэг болюулагдаа бэлэй.

Тинхэдэ үнэ сэнгыень доошолуулха арга олдохогүй юм гү гэжэ хүлеэн, биндэнэр автобусуудта дарасалдажа, түлхисэлдэжэл байхамнай ха даа.

Манай корр.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ

2-дохи нюурта. Соведүүд ба ажабайдал. С. Очиров «Шүүмжэлэл дуталдаа».

Эдеэ хоол элбэгжүүлгэ—эгээл шухала зорилго. А. Комиссаров: «Тахялашье зонине тэжээхэл даа, теэд...»

Агын hонин.

СНГ: тобшо hоннинууд.

3-дахи нюурта. «Уншагшад зүбшэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ»—заншалта хуудаhан.

4-дэхи нюурта. Уhан харагшан тахяа жэлэй литэ оршобой.

«Сагаалган»—93»—суглуулбари.

Сталинградтахи байлдаанай 50 жэлэй ой. Б-М. Жигжитов: «Эдэнэйшье хубита ехэ».

Буддын шажанда шүтэгшэдтэ, бүхы нютагайхидтаа, ондоо мүргэлтэй hайн hайхан hанаатай хүнүүдтэ

ХАНДАЛГА

Энээнние олон хүн зүбөөр ойлгоно. Тиимэhээ шажан мүргэлэй объектнүүдые бодхоолгодо оорынгөө хубитые оруулха гэжэ оролдоно бшуу.

Баргажанай дасан имагтал арадай мүнгэ зоореэр баригдаха юм. Манай хандалга нимэ: дасан барилгые дүүргэхэ хэрэгтэ туhалхыетнай таанадые уряалнабди.

1991 оной февраль hарада—Шэнэ Сагаан хонин жэлэй Сагаалганай үдэр манай дасан тусхайтаар нэгэдэнэн юм. Уланхаанай, Хурамхаанай совхозууд. Хурамхаанай аймагай Лениной нэрэмжэтэ, Баргажанай аймагай Уланай колхозууд, Хилгана, Боро-Гол, Баян-Гол, Аргата, Алла, Арзгуун болон бусад hүүринуудай хүн зон дасан барилгада эдэбхитэйгээр туhалаа hэн.

Дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оролгын саг манай урда шанга эрилтэнүүдые табиба. Мүнгэ зоори, барилгын материалнууд, модошо дархашуул дуталдана. Байгша оной январиин 17-до болоhон хурал-суглаан дээрэ Тахяа жэлэй зун болотор дасан барилгые дүүргэхэ тухай хөөрэлдөөн болоо. Дасан барилгада үшөө 15 миллион түхэриг хэрэгтэй болохо гэжэ тухайлнабди.

Бага, ехэшье барилгада ооhэдөө хабаадалсаха гэдэг hайн hайхан уг заншал манай арадта бии. Сагаан-Нуурай дасан бариха үедэ, удаань Барханай дасан бариха-да, Баргажан нютагай хүнүүд мүнгэ зоореэр туhалаа, үхэр малаа үгөө, түлбэригүйгөөр барилгада хабаадаа hэн. Буддын шажанда шүтэгшэд, Баргажан нютагай хүнүүд, ондоошье шажан мүргэлтэй, hайн hайхан hанаатай хүнүүд бултадаа манай урялые дэмжэн, байгша оной мартын 7-до болохо марафондо хабаадаха, туhа хүргэхэ бээ гэжэ найданабди. Хурамхаан hууринай Соведүүдэй байшан соо туе марафон үнэргэгдэхэ юм. Мүнөө дээрээ эмхидхэлэй комитет байгуулагданхай. Мүнгэ, барилгын материалшье, үхэр малшье дасан барилгада үргэхэдэ болоно.

Манай **расчетно счет: 701501 МФ 167174 Курумкан, Россельхозбанк.**

Манай хандалгые уншаhан хүн бүхэн шадал зэргээрээ хубитаяа оруулна бэээ гэжэ найданабди.

Ум маани бадмэ хум!

Марафоной үедэ **имэ номерой телефонуудаар** хонходоходотнай болохо: **94-3-30, 94-5-15, 94-2-20, 91-6-86.**

ИТАР-ТАСС hҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

ПРЕЗИДЕНТЫН ТҮЛӨӨЛЭГШЭДТЭЙ БОЛОhОН ЗҮБЛӨӨН

МОСКВА. РФ-гэй Президентын захиргаанай хүтэлбэрилэгшэ С. А. Филатов Президентын Россин Федерацийн регионуудтахи түлөөлэгшэдтэй зүблөө үнгэргэбэ. Энээн тухай Россин Федерацийн Президентын захиргаанай секретариат мэдээсэбэ.

Президентын Россин Федерацийн регионуудтахи түлөөлэгшэдэй институтай ажал ябуулга тухай асуудалаар РФ-гэй Президентын захиргаанай хүтэлбэрилэгшын орлогшонор В. В. Волков, А. И. Войков гэгшэд үгэ хэлэhэн байна. hүүлээрнь зүбшэн хэлсэлгэ эхилээ.

Президентын 1993 оной февралиин 5-най Захиралтаар Президентын Россин Федерацийн регионуудтахи түлөөлэгшэдэй институдай шэнэ статус, тэрэнэй зорилгонууд тодорхойлогдоhон байна.

Апрелиин 12-то үнгэргэгдэхэ референдум тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ Россин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. М. Шахрай, мэдээсэлэй федеральна түбэй директор М. И. Полторанин хабаадаба.

Зүблөөнэй үедэ референдум үнгэргэлгэ тухай hанамжанууда хэлэхыень Президентын түлөөлэгшэдтэ дурадхагдаhан байна. Президентын түлөөлэгшэдэй 84 процентнь референдум үнгэргэхэ, 14 процентнь референдум үнгэргэхэгүй гэжэ мэдүүлээ. Президентын түлөөлэгшэдэй 70 процентнь хүн зоной 50-haa дээшэ процент референдумдэ хабаадаха гэжэ мэдүүлhэн байна. Президентын түлөөлэгшэдэй 69 процентын мэдүүлhэнэй ёhоор хүн зоной олонхинь Президентые дэмжэхэ байна.

Б. ФЕДОРОВОЙ hЭhЭН УУЛЗАЛГАНУУД

ВАШИНГТОН. РФ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Б. Федоров США-гай шэнэ захиргаанай түлөөлэгшэдтэй, мүн эндэ оршодог уласхоорондын валютна жасын ба бүхэдэлхэйн банкын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзана.

США-гай финансын министр Л. Бентсентэй, федеральна резервнэ байгуулалтын түрүүлэгшэ А. Гринспэнтэй хөөрэлдэхэдөө, Россин экономикые тогтууритай болгохо тухай программа юрон доторхи бодото байдал, экономикын талаар США-тай харилсаха тухай асуудалнуудаар, тэдэние танилсуулhан байна. Президент Б. Ельцинэй толгойлгоhой Россин хүтэлбэрилгые дэмжэхэ, Россида болоhо байhан хубилалтануудые бэелүүлгэдэ бодото туhаламжа Клинтонэй захиргаан үзүүлхээр бэлэн байна гэжэ американ тала батадхаhан байна.

БРАТСКДА ЯАРМАГ БОЛОЖО БАЙНА

БРАТСК. Хуушан СССР-эй бүхы республикануудай 450 предприяти, коммерческэ эмхинүүд болон дэлхэйн 30 ороной 1100 шахуу фирмэ эндэ нэгэдhэн оптово-рознично яармагта хабаадана.

300 мянган хүн зонтой Братск үйлэдбэрийн хүсэтэ арга боломжотой хото юм. Россин томо томо гидроэлектростанци, алюминиин завод, ой модоной промышленностиин комплекс, барилгын «Братскгэсстрой» нэгэдэл эндэ хүдэлжэ байдаг. Гэхэтэй хамта үргэн хэрэглэлэй бүхы эд бараан—шагтануудhаа эхилээд, мебелиин гарнитур, ажаhуудалай электронико хүрэтэрөө — ондоо тэрээнээ асаргададаг байна.

«hүүлэй үедэ дэлгүүрэй харилсаануудай нэбтэрүүлэгдэжэ эхилhэн сагhаа хойшо байдал бага-сага хубилжа байна,—гэжэ яармагай комитедэй түрүүлэгшэ Анатолий Коцарь хэлэбэ.— Жэшээнь, алюминиин завод үнгэтэ металлургиин продукци яармагта табихаhаа гадна өөмол хубсаhа, үнгэтэ шулуугаар хэгдэhэн зүйлнүүдые, спирттэй амтан бальзам дурадхана». Хилын саанаhаа яармагта хабаадагшадай дундаhаа Хитад иимэ худалдаанда ехэ hонирхолтой байна. Яармагые эмхидхэгшэдэй түрүүлэн багсаамжалhанай ёhоор, яармаг дээрэ 20 миллиард түхэриг сэнтэй наймаан болохо ха.

УЛАСХООРОНДЫН КЛУБ

МОСКВА. СНГ-гэй оронуудта боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдые олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй зүбөөр харуулхада, уласхоорондын хэблэлэй-атташе клуб нүлөөдхэ байна. Тэрэнэй эмхидхэлэй суглаан Москвада болохонь. Азербайджанай, Арменийн, Беларусийн, Казахстанай, Молдовын болон бусад гүрэнүүдэй посольствонууд болон саг үргэлжын түлөөлтын, мүн журналистнуудай холбоонуудай уласхоорондын конфедерацийн хүтэлбэрилэгшэдэй шиидхэбэрээр энэ клуб байгуулагдаба. Клубые эмхидхэгшэд СНГ-гэй оронуудта ажаллажа байhан журналистнуудай эрхэнүүдые хамгаалгые энэ эмхийн гол зорилго гэжэ тоолоно. Эмхидхэлэй суглаан дээрэ клубай устав баталагдаха, тэрэнэй Президент hунгагдаха, эмхидхэлэй бусад асуудалнууд шийдхэгдэхэ байна. Журналистын түбэй байшанда клубай штабквартира байрлахань.

КОММУНИСТНУУД ПОЛИТИЧЕСКЭ ЭМХИТЭЙ БОЛОБО

МОСКВА. Россин Компартийн боложо үнгэрhэн съезд «партийне хуулита болгобо», программна мэдүүлэг, Устав, резолюциинуудые баталан абаба. Эдэ документнүүд ажабайдалай гол шухала асуудалнуудта коммунистнуудай хараа бодолые элирхэйлнэ. «Правда» газетедэ толилогдоhон хөөрэлдөөн соогоо Россин Компартийн гүйсэдхэхы түб комитедэй түрүүлэгшэ Геннадий Зюганов съездын удха шанарые онсо тэмдэглэбэ. «Коммунистнуудмүнөө хахад миллион гэшүүдтэй, өөрын стратеги болон тактикатай, өөрын политическэ эмхитэй болобо» гэжэ тэрэ батадхана.

Соведүүд ба ажабайдал

ШҮҮМЖЭЛЭЛ ДУТАЛДАА

Арадай депутадуудай Железнодорожно районно Соведэй ээлжээтэ сесси һаяхан болобо. Тус сесси дээрэ районой захиргаанай 1992 ондо ябуулһан хүдэлмэри тухай тоосоон, районой 1993 оной социально-экономическа хүгжэлтын уридшалһан бодомжонууд тухай, районой 1992 оной гаргашануудай гүйсэдхэл ба 1993 оной гаргашануудай хэмжээе баталха тухай, хуули ба гурим эдэгэлгые, гэмтэ ябадалые һэргылхэ талаар комплексно түсэб баталха тухай, һунгагшадай захиануудай тухай, арадай депутадуудай бүлэгүүдэй хүдэлмэрине хубилгаха тухай, Россин референдумдэ бэлдэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ тухай, районно Соведэй орлогшые һунгаха тухай асуудалнууд зүбшөн хэлсэгдэбэ. Тус сесси дээрэһээ хэгдэһэн гэмдэглэлнүүдые үншагшадай анхаралда дурадханабди.

Улаан-Удын Железнодорожно райондо промышленна олон томо предприятинууд, нэгэдэлнүүд бии гээд мэдэнэбди. Улаан-Удын авиационно нэгэдэл, прибор бүтээлгын үйлэдбэрийн нэгэдэл, Улаан-Удын хирпичсын завод, локомотив-вагон зһабарилгын завод гэхэ мэтые тооломсоорнай районой өөрынь «шарай» гаража ерэхэл байха.

Ушар тиимэһээ тус районой захиргаанай гулваа А. Г. Лубсановай 1992 ондо ябуулһан хүдэлмэрийн тоосоон районно Соведэй арадай депутадуудые, мүн уригдаһан хүнүүдые һонирхуулһан байжа болоо.

— Бүхы Россин, бүхы Буряад Республикын экономикын доройтон унажа байһандал манай районой бүхы үйлэдбэрийн хэмжээн һүүлэй жэлнүүдтэ урагшагүйдэжэ байһаар,— гэжэ элидхэлшэ тоосоогоо эхилбэ. Үнэхөөрөөшье, захиргаанай гулваа тон зүбөөр хэлэжэ болоо. Бүхы муу, өөдэгүй юумэе Россин экономикодо «нягааг», өөһэдыгөө сагааруулхада бэлэн ха юм. Зүгоор гулваагай тоосоон тиимэ байгаа гэхын арагүй байба.

Районой промышленна предприятинуудай продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 1992 ондо, 1991 онойхитой сасуулбал, 7,5 процентээр доошолоо. Районой 17 предприятинуудай 14-ниинь (энэнь 82 процент болоно) бүхы дүнгүүдээ доошолуулһан байна. Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ 1992 ондо 24,9 процентээр хоробо.

Районой барилгын эмхинүүд өөрынгөө хүсөөр 935 миллион түхэригэй барилгын хүдэлмэри хээ. Жэшээлхэхэдэ, «Улан-Удэтрансстрой» трест ааяр 416,6 миллион түхэригэй барилга хэһэн байна.

Гүрэнэй мүнгө зөөрөөр болон предприятинуудай һомолһон мүнгөөр 51,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд (энэнь 1000 шахуу байра) үнгэргэгшэ жэлэй туршада ашаглаалгада оруулагдаа. Энэнь 1991 онойхитой сасуулбал, 12,7 процентээр дээгүүр дүн болоно.

Орешково тосхондо хөөр аптекэ, хирпичсын заводой тосхондо барилгын материалнуудай магазин ашаглаалгада оруулагдаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ рознично эд бараанай эрьесэ 3341,4 миллион түхэриг, нинтын эдеэ хоолой эрьесэ 319,2 миллион түхэриг болоһон байна. Эд бараанай үнэ сэнгэй дээшэлһэнэй ашаар нимэ ургалта түйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

1992 ондо түлбэритэй хангалгын хэмжээн, 1991 онойхитой сасуулбал, 8,5 дахин дээшэлээ. Гэхэ зуура ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын ассортиментын доошолһон, бүхы эд бараанай үнэ сэнгэй дээшэлһэн дээрэһээ хангалгын түлөө абтадаг үнэ сэн дээшэлһэн байна. Гэхэтэй хамта тус һалбарида ажалладаг хүнүүдэй салин хүлһэн дунда зэргээр 3042 түхэригтэ хүрэһэн юм.

Железнодорожно райондо үнгэрэгшэ жэлдэ ухуулдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын ба нютагай промышленностинин 26 объект үмсэлэгдэһэн байгаа. Үмсэлэлгэ хэһэнэй түлөө 63,6 миллион түхэриг районой бюджедтэ оруулагдаа, тэрэ тоодо конкурсын гуримаар худалдагдаһан объект 62,5 миллион түхэригэй, аукцион дээрэ 628 мянган түхэригэй, арендээр үгтэһэн зөөри худалдаһанай түлөө 452 мянган түхэригэй зөөри үмсэлэгдөө.

Хүн зонние социальна талаарнь хамгаалга районой захиргаанай ажал ябуулгын нэгэ шухала хубинь болоһон байна гэжэ элидхэлшэ заагаа.

Районой 135 мянган хүнүүдэй 28600 хүниинь тэдхэмжын пенси гү, али пособи абана. Тэрэ тоодо бүхы инвалидууд, олон үхибүүдтэй гэр бүлэнүүд, ганса эхэнүүд, үхибүүд-инвалидууд, үншэрһэн үхибүүд оролсоно. Районой «Энхэрэл» гэһэн программа социальна хамгаалгын асуудал шиидхэдэг юм. Энэ хэрэгтэ арадай депутадууд хабаадалсана.

Байрын гэрнүүдые абаха дуратайшуулай тоо олон зандаа. Аяар 3604 хүн байратай болохо гү, али байраяа һайжаруулха тухай мэдүүлгэнүүдые районой захиргаанда үгөод байдаг. Тиимэ мэдүүлгэ үгэгшэдэй тоодо Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай 383 ветеран оролсодог. Тиихэдэ Чернобылийн атомна станцийн тэһэрэлгын үлэгдэлнүүдые усадхалгада хабаадаһан хүнүүдшье, мүн Россин бусад районуудһаа зугадажа ерэһэншье хүнүүд бии гээшэ. Тэдэниие байраар хангаха аргагүй байнабди.

Ушар тиимэһээ үмсын гэрнүүдые бариха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа. Тиин үнгэрэгшэ жэлдэ 2086 айлда гэрнүүдые бариха газарай участогууд үгтэбэ. Саад, огород эрхилэгшэдэй 7 нэгэдэл шэнээр бии болгодоо.

1993 оной январийн 1-нэй байдалаар 3040 байра үмсэлэгдэһэн гэхэ гү, али энэнь 132782 дүрбэлжэн метр болоно.

Районой захиргаанай шиидхэхэ асуудалнууд олон ааб даа. Гэбэшье микрорайонууд һүүлэй үедэ өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ гурим барималжа байнхай. Энэнь һайшаалтай хэрэг гэжэ хэлэхэдэ болоно. Жэшээлхэдэ, Загорск тосхоной хүн зонһоо ородог гомдолнууд үсөөроо. Тус тосхоной комитет худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, дачанууд, байрын гэрнүүд, гаражнуудые бариха болон бусад асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэнэ.

Улаан-Удын районуудай арадай депутадуудай Соведэй, мүн районой захиргаанай статус болон эрхэ түлөөлэгэ тодорхой бэшэ. Өөрын мүнгэ зөөригүйгөөр район дотороо бүхы асуудалнуудые шиидхэхэнь хүшэр ха юм. Бүхы асуудалнуудаар Улаан-Удын захиргаанай гулваада гү, али городской бага Соведтэ хандаха ушартай бологдоно гэжэ районой захиргаанай гулваа онсолон тэмдэглээ.

Районно Соведэй арадай депутадууд удаань үгэ хэлэхэдээ, районой захиргаанай хүдэлмэридэ «хангалтатай» гэһэн сэгнэлтэ үгэхэ гээд лэ дүүргээ. Гол шухалань гэхэдэ, шүүмжэлхы гү, али ямар нэгэ һургаал болохо һанамжа дурадхалнуудые оруулагдаагүй.

Жэшээлхэдэ, районно Соведэй депутат А. И. Машкова үгэ хэлэхэдээ, мүнөөнэй хүшэр хүндэ эрхэ байдалда захиргаанай хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэнь бэлэн бэшэ. Тиимэһээ гулваагай элидхэлые анхаралдаа абаад дүүргэе гэбэ. Районой захиргаан худалдаа наймаанай, мүн хуули сахидаг бүргааануудай хүдэлмэрийн хойноһоо хиналта һулаар ябуулна гээд шүүмжэлбэ. Район дотор, жэшээлхэдэ, элдэб эсын хонжоо наймаашад хүн зондо архи өгөөр худалдана. Тэдэнэй лицензинүүдые шалгадаг хүнүүдтэй ушардагүйбди. Худалдаа наймаанай инспекци худалдагдадаг продукцийн шанар муугаар шалгана гэжэ хэлээ.

Арадай депутат В. А. Булатов районой захиргаанай гулваанарай орлогшонор хэр зэргэ ажалладаг юм ааб, тэрээн тухай элидхэл соо хэлэгдээгүй гээд тэмдэглээ.

Һунгагшадай захиануудтухай асуудалые сесси дээрэ зүбшөн хэлсэбэ. Бүхы-дөө һунгагшадай 23 захиануудүүргэгдээ, 21-ниинь дүүргэгдэжэ байнхай, тиихэдэ 16 захяа мүнгэ зөөринн дуталдаг дүүрэһээ дүүргэгдэжэ шадахагүй гээд заагдаба.

Арадай депутадуудай бүлэгүүдые томодхохо гэһэн шиидхэбэри абтаа. Тиигэжэ микрорайонуудта арадай депутадуудай нэгэ-нэгэ бүлэгүүд байха ёнотой гэжэ хэлсэгдээ.

Хуули ба журам эбдэлгые, гэмтэ ябадалые һэргылхэ тухай асуудалаар районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальник В. И. Молоков сесси дээрэ элидхэл хэжэ, район доторхи гэмтэ ябадал гаргалгын шалгаганууд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Гэбэшье тэрэнэй сессидэ дурадхаһан шиидхэбэрийн проектые сесси дэмжэбэгүй. Тиимэһээ районно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудта тус асуудалые дахинаа хаража үзэхэ, тодоруулха тодорхойлхо, тиигээд удаадахи сесси дээрэ хаража үзэхэ гэһэн шиидхэбэри сесси абаба.

Бүхэроссийн референдум үнгэргэхэ тухай асуудалаар сесси районно Соведэй түрүүлэгшэ Л. И. Круглованай мэдээсэлые шагнаба.

Юрэнхыдоо, районно Соведэй сесси дээрэ захиргаанай гулваа тоосохо ёнотой юм бээ. Гэбэшье районно Совет захиргаанай хүдэлмэрине һайнаар мэдэхэ, алдуу эндүүгэнь олохо, үйлэдбэрнсэ сехээр муудхаагаагүй, үрэ дүнгүүдыень дан сехээр доошолуулаагүй. Илангаяа дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэдөө тараангүй, коллективүүдээ бүрин бүтэн байлгажа шадаа гээшэ.

Нигэжэ хэлэхэдээ, шубуу үсхэбэрилгын һалбари мүнөө доройтолго, доошололгоһоо хүсэд гараа, амжалтатай һайн хүдэлнэ гэнэгүйб. Хүшэр хүндэ байдал «хүзүүндэ уягдашаһан шулуун» шэнги предприятинуудые доошонь даражал байна.

Энээнние үнгэрэгшэ 1992 оной үрэ дүнгүүд элеэр гаршэлэн харуулна. Манай «Птицепром» гэжэ акционернэ бүлгэмэй (нэгэдэлнай мүнөө нигэжэ нэрлэгдэнэ) предприятинууд нёдондо 216,6 миллион үндэгэ абажа, 181,6 миллионшиень гүрэндэ худалдаа. Шубуунай фабрикануудта эмэ тахяа бүриһөө жэл соо 208,7 үндэгэн суглуулагдаа. Харин 1991 ондо республика соо 251,3 миллион үндэгэн абтаһан, 216,2 миллионниинь гүрэндэ худалдагдаһан байна. Тахяа бүриһөө дунда зэргээр 215 үндэгэн абтаһан юм. Мүнөө фабрикануудтамнай 2,5—3 миллион шубууд үсхэбэрилэгдэнэ.

Шубуудта эдюулхэ тэжээлэй дутамаг, мүнгэ зөөрнин хаанашье хүртэхээ болиһон сагта бүлгэмэй предприятинууд хайшаншье гэжэ һаань, продукци үйлэдбэрилгээ доошолуулхагүй, тахяагай үндыөөр, шубуунай мяханай таһалдахяа болёод байһаниие зон һанана ёнотой. Үнгэрхэдөө нугаһанай мяха абаха хүнүүд үсөөроод байгаа бшуу.

Буряад орондо урдань нимэ үргэнөөр хүгжөөгүй байһан шэнэ һалбариие хүл дээрэнь гаргахын тула олохон бэрхэшээлнүүдые дабажа, энээндэ бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабарияа зорюулһан хүнүүдые һайн һайхан үгөөр дурдахал болонобди.

Жэшээлхэдэ, шубуу үсхэбэрилгын трестын түрүүшын директор байһан И. А. Игнатьев, олон жэлдэ фабрикануудые амжалтатайгаар хүтэлбэрилһэн, мүнөошье хүтэлбэрилжэ байһан А. Я. Соколов, Г. П. Тюменцев, Р. Г. Соковиков, Ю. С. Айсуев, И. Е. Стулев, С. И. Найчукова, инкубаторно-шубуу үсхэбэрилгын станциннуудые даагшад Э. И. Халзанова, И. Л. Анохина, Л. Ф. Демина болон бусад олон мэргэжэлтэдые заатагүй тэмдэглэхэ шухала.

Эдэ бүхы үнгэрһэн жэлнүүдэй жэшээ, баримтануудые юундэ дурданабши гэхэдэ, хэрбээ шубуунай фабрикануудта дүй дүршэл ехэтэй, ажалаа һайн мэдэхэ, шадамар бэрхэ хүнүүдэй хүдэлжэ байгаагүй һаань, мүнөөнэй нимэ орёо бэрхэтэй сагта һалбаринай, бүриншье хүшэр хүндэ байдалда орохо, һалаха, һандарха түйлдаа хүрэхэ һэн.

Хубилган шэнэдхэлгын, дэлгүүрэй харилсаанда оролгын үедэ урданай үйлэдбэрийн холбоо барисаанууд таһалдуулагдажа, гүрэнһөө өөдтэй туһалдмжа хүргэгдэхэеэ болиҳо, зарим фабрикануд нэгэ үедэ хаагдаха тооной болоо. Шубуудта эдюулхэ тусхай тэжээл айх гэр дутамаг болоод, үнэ сэнгынь эрид ехээр дээшэлээд, урдань ябала ашаг олзотой байһан предприятинуудай хуу гарзатай болоо. Мүнгэ зөөреэр ходол дуталдана.

Нимэ бэрхэтэй эрхэ байдалда фабрикануудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд али аргыень олоҳо, үйлэдбэрнсэ ехээр муудхаагаагүй, үрэ дүнгүүдыень дан ехээр доошолуулаагүй. Илангаяа дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэдөө тараангүй, коллективүүдээ бүрин бүтэн байлгажа шадаа гээшэ.

Нигэжэ хэлэхэдээ, шубуу үсхэбэрилгын һалбари мүнөө доройтолго, доошололгоһоо хүсэд гараа, амжалтатай һайн хүдэлнэ гэнэгүйб. Хүшэр хүндэ байдал «хүзүүндэ уягдашаһан шулуун» шэнги предприятинуудые доошонь даражал байна.

Энээнние үнгэрэгшэ 1992 оной үрэ дүнгүүд элеэр гаршэлэн харуулна. Манай «Птицепром» гэжэ акционернэ бүлгэмэй (нэгэдэлнай мүнөө нигэжэ нэрлэгдэнэ) предприятинууд нёдондо 216,6 миллион үндэгэ абажа, 181,6 миллионшиень гүрэндэ худалдаа. Шубуунай фабрикануудта эмэ тахяа бүриһөө жэл соо 208,7 үндэгэн суглуулагдаа. Харин 1991 ондо республика соо 251,3 миллион үндэгэн абтаһан, 216,2 миллионниинь гүрэндэ худалдагдаһан байна. Тахяа бүриһөө дунда зэргээр 215 үндэгэн абтаһан юм. Мүнөө фабрикануудтамнай 2,5—3 миллион шубууд үсхэбэрилэгдэнэ.

Шубуудта эдюулхэ тэжээлэй дутамаг, мүнгэ зөөрнин хаанашье хүртэхээ болиҳ

Уншагшад зүбшэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ

ЭН ШОТАГ, эхэ, ... онэ юртэмсын ... ай өөрхэ сэдьхэл ... хэноор, ялдамхаг ... дадаг. Холо яба ... то нютагаа, түрэ ... сэгээ ханан, дурхан, Басаган хүн ... дамайхи гэжэ бу ... элсэдэг. Энэ эүб ... бэшье харида ха ... ан басаган хэ ... түрэл нютаг, тү ... тээшээ тэгүүлхэл

... арюун тунгала ... гал далайн эрьэ ... г, сахан мүнгэн ... Саяан үндэр уу ... ойо түшэн нэм ... ахан найхан нюо ... нуурнида түрэ ... идма эжы тухай ... н үгэ бэшэхэ гээ

... жы 1930 ондо ... Галсантан гэжэ ... ёнэн юм, Зургаа ... хадань, хайрата ... бан дүрбэтэй яба ... нь наха баража, ... дүүтээ хоюулха ... хэнэнүүд үлоо

... уулинда оройдоол ... эр ябаһан хүм. ... лдохо, үзэг бэ ... аа һэм,— гэжэ ... мни хөөрэдэг. — ... үү Цырен-Доржо ... дэ дүү хүбүүн ... одоо болоо һэмди.

Арбаад наһатайдаа тэдэнээ-рээ хамта хэһэн ажалынь адлил хэлсээд ябалсахаб. Дүү Будамин даншье һаа багахан һэн. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ, зунай ангама халуундa мал адуулааб, һаалишаар, хонишоноршье хүдэлооб.

Улаан бургаанда уяхан бэетэй үхибүүн наһаннаа хара ажалда хүлһоо гаргажа, амарха гээшые мэдэнгүй ажаллаһан эжыгээ харахадаа хайрладаг, уярдаг би. Гэбэшье эжымни хэды хүшэр хүндэ үе сагые эрэлхэгээр дабажа, аяар арбан гурбан үри хүүгэдэй эхэ болоо. Мүнөө эжын арбан нэгэн үри хүүгэдынь амныдэ, булта дуратай мэргэжэлнүүдээ олонхой, яһала баян бардам ажаһууна.

Эжымни үшөө 19 наһатай байхадаа, Жэмһэг нютагһаа гараад, Доодо-Нарин гэжэ газарта ой модоной ажахыда модо отологшоор хүдэлжэ эхилэн байна. Гар хюроогоор модо отолжо, унагаадаг байгаа. Энэ ажал эхэнэр хүнэй хөхээр бэшэл даа.

— Колхоздо хүдэлхэдэ, хөөрэдэг.

Тиигэнээр байтараа, 1953 ондо Яруунын аймагай «Улаан Яруун» колхозой гэшүүн Цырен Батуев гэдэг хүбүүнтэй танилсаад, гэр бүлэ болоһон юм. Цырен Дамбаевич өсөгөмнай бүхы наһаараа мал ажалда хүдэлөө. Баарһамнай сагһаа урид наһа барашаһан юм даа. Манай эжы Цымжидма Галсановна Цымбылова (паспортаараа нигээд ябадаг) үбгэнтэеэ суг мал ажал дээрэ хүдэлөо.

— Яруунын зон хүндэмүүшэ, хүдэлмэришэ юм. Бидэ хэнһээшье дутуутүй хүдэлхэ гэжэ оролдогшо һэмди. Түрүүн «Улаан-Яруун» колхоздо, ажахыдуудай томодхогдоходо, «Рассвет» колхоздо, совхозой эмхидхэгдэхэдэ, Нарһатын совхоздо ажаллаабди,— гээд нэмэхэ.

«Эхэ-Герой» болоһон хадаа эжымнай табитайдаа наһанайнгаа амаралтада гараһан байна. Гэбэшье арбан нэгэн үхибүүдэйнгээ зариманай һуража байхада, мүн олон ашанар, зээнэртээ туһалха гэжэ жаран наһатай болотороо үноохил үхэрнүүдээ харууһалһаар байгаа.

Эжымнай энэ ажалаа орхиһоор хоёр жэл болобо. Бүхы наһаараа хара ажалда ябаһан хадаа мүнөө хүл, гарынь шархирдаг, үбдэдэг юм. Энэ дэлхэйдэ 13 үри хүүгэдые мүндэлүүлээд, арбан нэгыень хүл дээрэнь гаргажархёод, 26 ашанар, зээнэрэ хаража, баясажа һуухаа ехэ жаргал хаана байхаб?

Гэбэшье буянтай, хэшэгтэй, үнэр баян эхынгээ хүндэ хүдэлмэридэ диилдэжэ, үлбэр бэегэй болошоод байхадa, бидэ, үри хүүгэдынь, шадаха соогоо сэдьхэлынь эһажа, үбшэ хабшангыень бууруулхын түлөө оролдоноби.

Эжымнай түрэһэн, үдэһэн Түнхэн һайхан нютагаа һанажал, дурсажал байдаг. Хаа-яахан нютагаа айлшалаад бусахадаа, залуу болошоһондол харагдадаг. Гэхэ зуура, манай эжые хүндэтэйгөөр уггаа абаад нютагжуулһан Яруунда хатан эжы харалсажал байдаг гэжэ сэдьхэгшэбди.

Эжымни дүү Сымбелов Буда Галсанович мүнөө үедэ Түнхэнэй аймагай Жэмһэг һууринда ажаһууна, ажаллана. Нагаса ахайнь болохо Цырен-Доржо Сымбелов үндэр наһатай болоһохой, Мондодо ажаһууһаар.

Харин бидэ, Цымжидма Галсановнагай үри хүүгэд, эжынгээ түрэһэн, үндыһэн Түнхэн нютагые, эжыемнай хүндэлэн уггажа, сорынгоо басагандал харалсаһан, үри хүүгэдыень үргэлсэһэн, аша, зээнэрыень боомэйлэлсэһэн хатан эжы Ярууные, түрэл түрхэмүүдыень, суг хүдэлһэн нүхэдыень хүндэлжэ ябаха ёһотой болоноби.

Ц-Д. САНДАКОВА.
Нарһата.

«Хэжэнгэ» газетын фотокорреспондент Доржо Самбуевай эльгээһэн энэ зураг дээрэ «Урлал» ансамблиин дуушан Ешин-Хорло Гомбоин дуулажа байна.

Буряад Республикын габьяата артистка Хажидма Аюржанаева чанза дээрэ хүгжэмдэнэ. Энэ зураг элитэ артист Чойжи-Нима Гениновэй ойн баярай тэмдэглэгдэжэ байһан үедэ тоонто Хөөрхэ нютагтань ноябрь һара соо буулгагдаһан байна.

ЭЖЫ ТУХАЙГАА ХӨӨРЭҺҮҮ

ШУЛУУТА-ҮБЭРЭЙ АГЫ СООХИ ТАХИЛ

1937 оной май һарын хори гараанаар һэн гэжэ һананаб. Би тэрэ үедэ зургаан наһатай ябааб. Ушарынь гэхэдэ, Жэмһэгэй, Охор-Шэбэрэй долоон жэлэй һүргуулинин 5—6-дахи классуудай һурагшад һүргуулинингаа завхозой хүтэлбэри доро аяншалгада ябалсажа, нютагһаа урагшаа 10—12 модоной зайда оршодог шулуута үндэр уулын баруунхойто захада оршодог багахан агыда хүрэжэ ерэһэн байгаа.

Тэндэ ошолсожо ерэһэн Данхай Зурбаев Даба Матуева хоёр һурагшадай минии Санжит абга эжыдэ омогорхон хөөрэжэ байхые шэхэндээ һайнаар хадуужа абаа һэм. Данхай хүбүүн хамагһаа шуран туладаа, хэнһээшье урид агыда орожо, тахил бурханай табяатай байхые хараа һэн ха. Тахилай урда ехэ голто сүгсэ соо шара тоһо хэһэн зулые зуруул шударжа, бадараһан гэлсэдэг. Тэрээнэй һүүлээр бэшэ һурагшадынь барандаа орожо, һонирхоһон юм. Тиихэ үедэ үхибүүдэй даб гээд, ойдо орожо, бурхан-тахил хараха гэшэнь тон хүшэр байгаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ үедэ бурханда мүргэхэ, шүтэхэ гээшын аргагүй хорюултай байһаниинь мэдээжэ, Зарим айлнууд нюужа мүргэдэг һааб даа.

Гуша гаран оноор Охор-Шэбэрэй һүргуулиин завхозой уялга дүүргэжэ байһан Ешэ Самбяловичь Сыденовнээ Данхай Дабаа хоёрой хөөрөөс лаблажа абахадаа, ганса Шулуута-Үбэрэй баруунхойто таладань гэжэ ойлгоо һэм. Тэд тэндэ абаашагдажа табигдаһан тахил хэнэй байгааб! Хадын нюусые хайшан гэжэ мэдэдэг байһыень Е. С. Сыденовнээ асуунгүй үлэһэндөө гомдодогби. Асуужа абаһанайнгаа һүүлдэ тахилтай агы нүхэ олохын тула шулуута хадын араар гурбан намар хэрмэ агнаа һэм. Тэд мүнөөшье болотор тэрэнине олоогүйб. Юундэ Шулуута-Үбэр гэжэ нэрлээб гэхэдэ, урда хажуудань нэгэ модон зайнаа абаад, оройдонь хүрэтэр шулуун байдаг. Ябаган хүнэй доошоошье, дээшэшье гарахын аргагүй үндэр хада ха юм.

Һүүлэй гурбан жэлэй турша соо Түнхэнэй аймагта гурбан дасан баригдаа: Хойморой Аршаан курортдо, Бурхан баабай Ниловкын аршаанай хойто тээхэнэ, Хэрэн тосхондо.

Үнгэрһэн жэлэй декабрьда Жэмһэг тосхонойхид музей гэжэ нээһэн найман ханатай гэр соогоо дасан нээжэ, түрүүшын хурал хураа.

Байгша оной хабарһаа эхилжэ, энэ нютагай буддын шажантанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ Д. Х. Дадановай хүтэлбэри доро Жэмһэгтэ гурбан дабхар дасан, столово, гостиница шэнээр баригдахаар хараалагдана.

Мүнөө Даша Хоборковичь ажалаа захалаад байна. Энэ нүхэрнай Саяанай совхозойнгоо гахайн фермые олон жэлдэ хүтэлбэрилжэ, тэдэнэй үүлтэр яһала һайжаруулһан, гүрэндэ хэдэн зуун центнер гахайн мяха тушаһан пенсионер юм.

Ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө «Хүндэлөлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаһан байха. Тэрэшэлэн зургаадахи разрядай модошо дархан, уран зураааша юм даа. Дасанай барилгада Саянай совхозой барилгын хөөр бригада табигдаха.

Дасанай шэрээтэ ламаар нютагай лама Лубсан-Тарчан Ошоров табигдаа. Тэрэ хадаа Жэмһэгэй дунда һүргуули дүүргэнэйнгээ һүүлээр сэрэгэй албанда ябаад, Санкт-Петербургын буддын һажанай ламанарай һүргуули үндэр сэгнэлтэтэйгээр дүүргэнэн хүн гээшэ.

Лубсан-Тарчанай баабай Макар ехэ шадалтай: модошо, түмэршэ дархан, токарь, нэгэдэхи классай механизатор мэргэжэлтэй, одоол «алтан гартай» хүн хадаа шэнэ дасанай барилгада оорынгөө хубитые оруулхаар бэлэн байна бшуу. Барилгын дүүрэхэдэ, дасан соо элдэб бурхан, сүгсэ, голтонууд, хонхо, ошор, хүрдэ гэхэ мэтын хэрэгсэлнүүд олоор хэрэгтэй болохо. 1937 ондо нютагайнгаа 5—6-дахи класста һуралсажа байһанаа хадын агыда ошолсожо ерэһэн үхибүүд мүнөө 70-аад наһаяа дүхэжэ ябана. Тэд үхибүүн ябахадаа үзэһэн хараһанаа тэдэнэр һанажашье болохо. Тиимэһээ тэдэ баян тахил олон асаржа, дасандаа табяа һаань, ямар ехэ нэмэри боложо үгэхэ гээшэ һэм!

Б. БИРБАЕВ.

Баярай үгэ

ОМОГОРХОХО ХҮБҮҮДЭЙМНАЙ ХҮСӨӨР

Хүндэ хүшэр саг манай ажабайдалда хүрэжэ ерээд байна гэжэ түрэл арад зондомнай мэдээжэ юм аабза. Тиимэнээ дэлгүүрэй харилсаанай үе сагта туйи түбшэн, баян бардамаар ажаһуухамнай хүндэхэн, хүшэрхэн лэ бээ. Хэды тиигэбэшье аглаг тэнюун Бархан нютагнай хүгжэжэ, баяжажа байнхай. Юундэб гэхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхознай жэлһээ жэлдэ баян ургаса ургуулжа, хурдажа абана, үбһэ тэжээлшье муу бэшээр бэлэдхэгдэнэ. Энээнһээ уламжалан, малай үбэлжэлгэ һайнаар, гарза хоролтогүй үнгэржэ байна.

Мүнөө жэлдэ манай холын хойто аймагай совхозууд ехэ хүндэ хүшэр байдалда оронхой. Манай колхоз бултандань талха, үбһэ, һолоомо үгэжэ туһална. Колхозоймнай түрүүлэгшэ Гармажаб Аюшеевич Цыренов ажахыгаа холын хараа бодолтойгоор хүтэлбэрилгэ, залан сэхээр ажалаа ябуулна гэхэдэ, алдуу болохогүй. Ямаршье хүтэлбэрилэгшэ аза талаангүйгөөр олонние дахуулжа, һайн үрэ дүн туйлахагүй гэжэ хэндэшье ойлгосотой.

Манай Барханда фирменнэ магазинай нэгдэһээр жэл шахуу саг үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо олон колхознигууд, нютагай залуушуул, хүдөөгэй интеллигенци элдэб эд бараа, хубсаһа хунар, мүнөө сагай мебель, амһарта хүдалдажа абаа гээшэ. Залуу хубүүд, басагаднай һүүлшын моодын ёһоор хубсалаад ябана, харахада ехэ гоё, таатай зохид байдаг. Фирменнэ магазин нүхэр Г. А. Цыреновэй үүсхэлээр нэгдээ һэн. Тиимэһээ энэ түрүүлэгшэмнай колхозойнгоо транспортаар эд бараа Улаан-Удэһоо асаруулна гээшэ. Һаяхан, шэнэ жэлэй түрүүшын һарада, олон телевизорнүүдые асаржа худалдаа, зол ехэ баярлаа. Үнгэтэ телевизорэй сэн аяар 92 мянган түхэриг, харин хара-сагаан телевизорнүүдынь 37 мянган түхэриггэ. Тэд үнэтэй сэнтэйшье һаань, олон гэр бүлэ худалдажа абаа. Энэ баримта колхознигуудай баян болоһые гэршэлнэ гээшэ. Хүн зоноймнай абарн зан муудаагүй, хододоо урагшаа һанаатай, шанга зорилготой, ажалша бэрхэ нютагайхидни Тахяа жэлдэ амгалан тайбан ажаһууг лэ даа. Манай колхозой түрүүлэгшээр 13 жэл соо ажаллаһан, үнэн сэхэ сэдьхэлтэй Владимир Дармаевич Цыреновэй ударидалга доро хүүгэдэй хоёр дабхар ясли-сад, һүргуулинин томо байшан, соёлой хоёр дабхар ордон, худалдаа наймаанай комплекс мэтын барилганууд бодхоогдоо. Һайн сагта нүхэр В. Д. Цыреновэй Бархан нютагтаманай ехэ барилга хэжэ урдиһэндэнь, бидэ ехэ баяр баясхалан хүргэнэбди.

Аймагай захиргаанай эдэбхитэй бэрхэ толгойлогшо, Буряадай арадай депутат нүхэр Владимир Дармаевич Цыренов сэхэ сэбэр сэдьхэлтэй, дутуу дундануудые үнэн сэхээр, хуулиин ёһоор шийдхэхые оролдодог, аймагайнгаа улад зоной дунда хүндэтэй хүн юм. Нүхэр В. Д. Цыреновэй саашанхи ажалдань амжалта, элүүр энхэ ябахыень бидэ, бархан-найхид, үнэ зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Бархан нютагаймнай залуушуул олон болоо, шэнэ гэр бүлэнүүд нэмэжэ, олон гэрнүүд баригдана. Саашадаа дайн сэрэг бологүй, эб найрамдал мандажа, алтан парамнай шаражал байг лэ!

Б. ДОНДУПОВ.

Хандалга

ТУҺАЛЫТ!

Та редакци!

Ашгетыем хэблэхыетнай гуйнаб. Республикын зондо ханданалб. Та аханар, эгэшэнэр!

Нүүбүүнэймни ами наһые абарлын сан туһалыт. Хубүүмни ехэ хүнрынь оруулэнхэй. Москвагай һайн врачхай жаруулжа, эмшэлүүлхын тула мүнгэн хэрэгтэй. Харин намда мүнөө үедэ туһалхаар хэнэшье үгы. Түрэлхидни үнэ үгы юм.

Аргатайл һаа, туһалжа хайрлыт.

Минин адрес: 456324, Челябинска область, Миасс хото, Эрижэ абаха (до востребования). Голикова Людмила Николаевнада.

Австралиһаа ерэһэн бэшэгһээ һабагшалан

АГА—МАНЖУУР—АВСТРАЛИ

...ладай автономнитүб Ага тосхон... г Зоя Васильев... аяар холын ...ронһоо бүлэ ба... табиһан бэшэг, ...эртэсэ, дүрбэн ...бүлгуулһан үн... ураг наяхан аба... саһан байна. Зоя ...ооро урэанда ...угой полиграфис... ...н, ажалай ветеран хүндэтэ амаг...гараһаншье һаа, ...а директорэй ор... ...аллана.

...айн саанаһаа ута ...ерэһэн энэ баяр... ...ь нюбагша баһал ...Манжуурта ажа... ...чна гэдэг бүлэ ...аанинь Зоя Ва... ...нэгэтэ бэшэг эль... ...и бүлэ эгэшэн... ...стасия Ивановна ...гэшэ Австрали... ...ан юм гэжэ мэ... ...дресынь үгэһэн ...гээд лэ Зол Ва... ...ндакова Австра... ...ар эгэшэ бүлэ ...эндын бэшэг та... ...Анастасия Ива... ...лова ялгаад Ав... ...наһуунаб гэжэ ...да нимэ. Тэрэ ...түрэһэн, үндыһэ... Васильевнагай ...бэ гараһан ба... ...о. Тэрэ эгэшэнь ...оной үеэр Ман... ...н байжа, хилын ...хаагдахада, тэндээ үлэшэһэн ...ан байгаа.

Найман жэлэй урда тээ Анастасия Ивановна гэр бүлоороо Манжуурһаа Австрали зөөжэ ошоһон байна. Анастасиягай ахай Илья, дүү хүбүүн Михаил гэгшэдынь Хитадтаа үлэһэн юм. Тэдэнэр худалдаа наймаанай компанида оршуулагшадаар хүдэлдэг юм ха.

Анастасия Ивановна Хитадта, Манжуурта үдэһэншье һаа, түрэл ород хэлэ, бэшэгээ алдаагүй, сэбэр ородоор, нэгэшье алдуугүйгөөр бэшэнэнинь гайхалтай. Тэрэ мүнөө англи хэлэ шудалха эрмэлзэлтэй. Анастасия Ивановна нигэжэ бэшэнэ: «1931 ондо түрэһэнби. Нүхэрни Виктор Михайлович Шумилов, баһал 1931 оной. дүрбэн үхибүүдэйбди — нэгэ басаган, гурбан хүбүүн. Тэдэнэрнай булта айл боложо түбхинэхэй. Серожа хүбүүнэйхитээ суг байнабди. Лида бэримнай больницада медсестра юм. Ада Володя хүбүүмнай арбатай, табадахи класста һурадаг, англи хэлэндэ угаа бэрхэ, тординогүйгөөр хөөрэлдэдэг».

Холын Сибириин Забайкали руу Анастасия абгайн бэшэгээ бэшэхэ үедэнь Австралида үбэлэй саг ерэһэн байгаа ха: «Зарим үргамдай набшаһад унаа, сэсэгүүдынь наршыгаа. Гэбэшье олонхи ургамал, ой модон ногоон зандаа, түхэреэн жэлдэ ногооржол, ургажал байдаг. Үйлсэ, тротуарһаа бэшэ газар хаа-хаанагүй ургэлжэ ногоон, үдхэн ургамал, агаарнай аргагүй арюун сэбэр даа».

Саашань Анастасия Ивановна ургэлжэлүүлэн бэшэнэ: «Бидэ Сидней хотын хажууда ажаһуунабди. Сиднай —олон зонтой, гоё байхан хото. Эндэ бүхы дэлхэйн орон нютагуудһаа гэхээр сугларһан зон ажаһуудаг. Австралиин хүн зон энэрхы зөөлэн абари зантай, хүндэ ехэл анхаралтайгаар хандадаг, үнэн сэхэнүүд. Англи хэлэ һайн мэдэдэг һаа, зоноор бүри дүтөөр ойлголсон хөөрэлдэхэ һэмди. Тэд байтараа англи хэлэндэ һураха хүсэлтэйбди».

Зоя Васильевна Сандаковагай уг гарбал, тэр бүлэ баһал интернациональна үндэһэтэй юм. Эсэгэнь хитад, эжынь ород, өөрөө Сандаков Баатар гэжэ Агын буряад хүбүүндэ хадамда гараһан. Басаган обогынь Разгильдеева юм. Ага тосхондо Разгильдеевтэн гэжэ аха дүүнэр, эгэшэнэр, тэдэнэй үри һадаһан нилээд олон зон даа. Тиин хэтэ мүнхэдөө ногоон түби Австралида Разгильдеевтэнэй, Сандаковтоной түрэлнүүдээ олоһониинь һонирхолтой, урматайшье.

Д. САНДАНОВ.

Аха дүү хоёрой анхаралые юун татаа гээшэб? Мультиг лэ гээбы даа...
Т. ЛАМБАЕВАЙ фото.

ҮДЫНХИД УРАГШАТАЙ

Үдын совхозой хүдэлмэришэд, малшад, таряашад бултадаа тус ажахыш байһан гэр байрануудые үмсэлжэ, эзэдынь болобо.

—Үнгэрһэн 1992 ондо совхозой бүхы отделениүүдээр ябажа, хүн зонтой хөөрэлдөө һэмди,—гэжэ ажахын профсоюзна комитедэй түрүүлэгшэ Сергей Михайлович Мартынов хөөрэбэ.—Гэр байрын үмсэлэлгэ тухай зондо тодорхойгоор ойлгуулжа, ажаһуудаг байрануудыень совхоз үмсэ болгожо тэдээндэ дамжуулха зорилготой гэһэн хөөрэлдөөн үнгэргэгдөө. Тиихэдэмнай хүнүүд булта дэмжээ һэн.

Гэр байрые түлөөһэгүйгөөр үмсэлхэ тухай Хуулиин баталагдан абтаһанай һүүлээр Үдын совхоз үмсэлэлгын ажал эршэтэйгээр ябуулаа һэн. Документнүүдые бэлдэхэ талаар гаргашануудые ажахы өөр дээрээ абаһан байха юм. Техническэ бүридхэлэй бюродо, нотариуста хамта дээрэ 130 мянган түхэриг совхозой жасаһаа түлэгдөө һэн. Тиигэжэ совхозой байрануудта ажаһууһан хүдэлмэришэд үмсын байратай болобо.

Ажахыда хүн зоние ажалаар хангалгын асуудалда ехэ анхарал хандуулагдадаг. Мүнөө үедэ совхоздо ажалгүй хүн олдохогүй.

— Ажалаар булта зоние хангахын тула нилээд олон хэмжээнүүд абтаа, — гээд С. М. Мартынов үргэлжэлүүлнэ. — Энэл зорилготойгоор совхоздо арһа элдэхэ, малгай, дэгэл оёхо цех нээгдээ һэн. Совхозой хамһабринин ажахы амжалтатайгаар хүдэлжэ байнхай.

Һаяын сагта һүнэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ цех хүдэлжэ эхилхэнь. Эндэ зөөхэй, тоһо буйлуулдаг болохо юм. Гадна буряадуудай хэр угһаа буйлуулдаг байһан хүрэнгын архи гаргаха цех һаяар нээгдэхэ ёһотой.

Совхозой хүтэлбэри столово нээжэ, хэдэн эхэнэрнүүдые ажалаар хангаһан байна. Мүн нютагай магазинда 3 хүн хүдэлнэ. Нигэжэ оролдоһоной ашаар совхоздо ажалгүй нэгэшье хүн тоологдоггүй. Хүдөөгэй зоной салин хүлһэн мүнөө үедэ һөөл бэшэ ааб даа. Тиигэбэшье тон хэрэгтэй эд бараа, эдеэ хоол худалдажа абахадань хүрэхөөр мүнгэн олдоод байдаг. Нигэжэ ажалшадайнгаа талые хаража оролдодог хүтэлбэрилэгшэдтэй Үдын совхозой ажал хэрэгүүд ураг-шатай.

Т. НАГАЕВА.

Оршуулгын хүсөөр

Марксизм-ленинизмын һургаалай мүнөө шүүмжэлэгдэдэг боложо, бурхан тэнгэриһээ дутуу бэшээр нютэжэ ябаһан Ленин багшын, Коммунис партиин хараал шэрээлдэ ородог болоод байхада, бидэ ургажа ябаһан залуу һүрэгөө хүн түрэлтэнэй уг изагуурай, ёһо заншалан, соёл болбосоролой дэжэ дээрэ хүмүүжүүлэх, һургаха ёһотой» гээшэбди. Би нэгэ наһаараа шахуу хүмүүжүүлхы хүдэлмэридэ ябаһан хадаа нигэжэ бэшэнэб. 20 гаран жэлдэ һургуулиин, хүүгэдэй байшангай директорээр хүдэлжэ ябаһан хүм. Мүнөө ажаһуужа байһан нютагин ород шахуу болошоһон хүн зонтой оисо нютаг юм. Тэдэ зоние, илангала залуу һүрэгые, түрэл арадайнь түүхэтэй танилсуулха, шажан мүргэлөө, түрэл хэлээ һэргээхэ гэхэ мэтын асуудалнуудта анхаржа, нютагай эдэбхитэдтэй хамтаржа, зарим тэды хүдэлмэри хэжэ эхилээд байнабди. Тиихэдээ «Буряад үнэн» газетэдэ толилогдодог материалнуудые, тэрэ тоодо «Буян» гэжэ хуудаһые хэрэглэнэбди. Зүгөөр эдэ материалнуудые буряадһаа ород хэлэндэ оршуулха ушартай бологдоно. Юундэб гэхэдэ, нютагаймнай залуу һүрэгэй олонхинь буряадаараа ойлгохогүй шахуу байна. Тиимэ хадань тэдээндэ нэн түрүүн ойлгуулха, ой ухаандань хүргэхэ гээшые тон шухалада тоолонобди. «Буряад үнэндэ» гараһан. Молон багша тухай хөөрэхэдөо, зурагыень абажа, томо болгожо хэрэглээ һэмди. Тиихэдэ Агваи Доржиев, Гомбожаб Цыбиков болон буряадай дасангууд тухай, бурханда мүргэхэ ёһо заншал тухай хөөрэлдөөнүүдээр темэнүүдые бэлдээд байнабди. Тэдэнэйнгээ ород буулгабринуудые «Петровск-Забайкальские огни» газетын редакцида эльгээгээб. Зүгөөр тэдэмнай хэблэхэ юм гү, али үгы гү, бү мэдээ.

Далай-ламын хэлэһэн, номноһон һургаал заабаринууд «Буряад үнэндэмнай» гараа һэн. Ехэл һайн даа. Олон зон һонирхоно. Архи, тамхинай, архиин хорон тухай Римбүүшэ багшын һургаал заабарине мүн лэ олондо хүргэхые оролдонобди. Доржо-Жодбын сударай тайлбари гаргажа эхилһэнтнай һайн байна. Харин өөрөө сударыень хаанаһаа оложо уншаха зон аабибди? Нигэжэл манай нютагай эдэбхитэд та бүгэдэнэй һайгаар буряад ёһо заншалаа, шажан мүргэлөө, түрэл хэлээ һэргээн хүгжөөхын тулада оролдоо боложо байналди даа. Түгэсхэлдөө гарахаяа байһан Тахяа жэлэй литэ толилхыетнай гуйнаб.

Б. ИРДЫНЕЕВ.
Баляга—Хатангар.

РЕДАКЦИЙАА: Хүндэтэ Балькинима Бадмаевич, Та түрүүтэй нютагайтнай эдэбхитэдэй хэжэ байһан хүдэлмэринс ехээр һайшаан дэмжэхэ зуураа, Тахяа жэлэй литэ-зурхай долоон хоног бүри хэблэгдэжэ байха гээд мэдээсээ.

УҺАН ХАРАГШАН ТАХЯА ЖЭЛЭЙ ЛИТЭ ОРШОБОЙ

БУДДЫН шажанай дэлгэрһэн Түб болон Зүүн Азиин арадууд мянгаад жэлэй туршада амитадай нэрээр нэрлэгдэһэн 12 жэлэй литэ хэрэглэжэ байгаа. 12 жэлһээ бүридэһэн үетэй, 60 жэл болжо, нэгэ цикл гэхэ гү, али рабжуун гүйсэдэг һарын литые (монголоор **билгийн тоолол** гэдэг) хэрэглэжэ ерэһэн тухай хэлэгдэнэ. Һүүлэй үедэ мүн аргын доолол гэхэ гү, али Европын **григориан литэ** хамжуулһан монголой саг, уларилай тоогой бэшэг халха монгол хэлэн дээрэ гаргагдаад, Буряад орондошье асарагдажа, худалдагдадаг болонхой. Тэрэниинь буряадууд буляалдажа шахуу абадаг юм. Теэд зарим угсаатанай халхаар үншахадаа, хүсэд ойлгожо ядажа, зободог байха. Харин монгол литын яашагүй хэрэгтэй байһаннинь дамжаггүй.

Тиимэһээ энээнине хараадаа абан, Монголой зурхайша, угаараа Хүбсэгэлэй буряад Х. Пүрэвсүрэнэй Ж. Дашдамбатай хамта тооложо зохёоһон үһан харагшан Тахяа жэлэй литые, зурхайн нэмэлтэ материалнуудтайгаар буряадшалһан байнаб. Зурхай болон литын түүхэ, удха шанар тухай «Буряад үнэн» газетын 1992 оной октябрийн 24-нэй дугаарта гараһан статья дотороо дэлгэрэнгыгээр бэшээ һэм. Тэндэ бэшэһэн ёоороо, нигээд долоон хоног бүхэндэ энэ литэеэ гаргажа эхилхэмнай.

Үбгэ эсэгэнэрэйнгээ хэрэглэжэ байһан һарын литые наранай гэхэ гү, али **григориан календарьтай** зэргэсүүлэн хэрэглэжэ һурахынтай тула планетэ, һара, гарагай (неделийн үдэрнүүдэй) нэрэнүүдые хоёр хэлэн дээрэ үгэлсэбэбди. Нэмэлтэ текстнүүдтэ 12 жэлэй нэрэтэй үдэрнүүд, 9 мэнгэ, 8 һуудал, һайн, муу зүг, зурхайн саг, янза бүрнин заһал тухай, бэшэшье тобшо материалнуудтай, таблицануудтай үгтэжэ байха. Монголой буряадуудай уг соёлой нингэмлэлэй харюусалгата секретарь, эрдэмтэ секретарь С. Бадарчи Буряадай зарим дасануудай түүхэ, суута ажал ябуулагшад тухай нэмэжэ бэшэжэ үгэһэн юм.

Зай, хүндэтэ нүхэд, гарахаяа байһан үһан харагшан Тахяа жэлээр та бүгэдэнөө халуун зүрхэнһөө амаршалаад, монгол-буряад һара-наранай литые хэрэглэжэ, һайн, муу үдэрнүүдээ ойлгожо, гай тодхорһоо зайсажа, амгалан тайбан, буянтай, бурхантай һуухатнай болтогой гэжэ үреэлэ байнаб.

Л. ТАПХАЕВ.

Һарын литэ	1	2	3	4	5	6	7
Үдэр, гарае	Сумьяа (Һара)	Ангараг (Марс)	Буд (Меркурий)	Бархасбадь (Юпитер)	Сугар (Солбон)	Санчир (Сатурн)	Адьяа (Наран)
Наранай литэ	22	23	24	25	26	27	28
Үдэр, гарае	Дабаа (понед.)	Мягмар (вторник.)	Лхагба (среда)	Пүрбэ (четверг)	Баасан (пятница)	Бимба (суббото)	Нима (воскр.)
Жэл, үдэр	хүхэ нохой	хүхэгшэн гахай	улаан хулгана	улаагшан үхэр	шара бар	шарагшан туулай	сагаан луу
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Һуудал	Түмэр	Оёторгой	Уһан	Уула	Модон	Хии	Гал

ХАБАРАЙ ЭХИН ХҮХЭ БАР ҺАРА

ЗАГАҺАНАЙ ОРДОН. Барасай үһэн гуужан дэлгэржэ, дуунинь шангадажа, гүйдэлынь эхилдэг тула энэ һарые **бар һара** гэжэ нэрлээ. Хабарай эхин һара ехэнхидээ Хумхын ордондо тудаг юм. Харин мүнөө жэлдэ Загаһанай ордонтой тохёолдобо. Наран Загаһанай ордондо шэлжэхэ үдэр хура ороо һаа, үбшэн зоболон болоно.

Энэ һарын шэнын 2-то бальжиниматай, 6, 13, 25-нинь дашиниматай үдэрнүүд. Бальжиниматай гэшэнь буян хэшэгэй, дашиниматайнь үлзы хутагай үдэрнүүд һэн тула маша һайн гэжэ тоологдодог.

Сагаалган-93

ЯАЖА УГТАХАНЬ БЭ?

Загарайн районой Новоильинскын поселковэ захиргаснай зайһан В. Г. Иванов: «Манай поселогой дэбисхэр дээрэ К. Марксын нэрэмжэтэ колхоз оршодог. Тэрэнэй хоёрдохи отделени болохо Дархита һууринтайнь поселогнай нэгэдэшэнхэй шахуу. Дархита һууринай колхозой хүтэлбэрнин зүгһөө юундэшьеб анхарэгдахаяа болишоһон тулань тэндэ ажаһуудаг 300 гаран зонине бидэ мартаха ёногүйбди. Мүнгэ һангаар хэды дутамагшье һаа, арга хургаяа оложо, наһатайшуулые Сагаан һараар амаршалжа сайлуулхабди. Энэ хэмжээ ябуулга Дархита һууринай клуб соо болохо. Хажуугаарнь гарай бэлэг барюулалсаха һанаан бии.

Тинхэдэ Новоильинскын 1-дэхи дунда һургуулийн һурагшад болон багшанар (һууринай үхибүүд тэндэ һурадаг) концерт-наада табиха, хүхюун найр эугаа эмхидхэхэ байна.

Мүнгэ алтаар баян һаа, юушье-хэхээр юм ааб даа. Харин тулюурхан байдалтай дээрэнээ Тахяа жэлые нимээр тэмдэглэхэеэ байналди даа».

Аймагай соелой таһагые даагша Ж. Д. Дашеева:—«Сагаан һарымнай баталгадаһан һайндэр Буряад орондо гурбадахи жэлээ тэмдэглэгдэхэнь гэшэ. Манай аймагай бүхы зоной 15 процентнь үндэһэн яһатан болодог. Тиимэһээ баһа өөрынхөрээ орёо асуудалнуудтай байдагбди.

1990 ондо түрүүшынхеэ тэмдэглэхэлэмнай, аймагай ДК соо хүн зоной дүүрэн суглараһанинь гайхалтай байһан юм. Яһалашье һайнаар тэмдэглэгдээ һэн.

1991 ондо Улаан-Удэһөө мэргэжэлтэ дуушад, хатаршадые урижа асарһамнай, бүришье һайнаар үнгэрһэн байха. Айлшаднай ганса аймагай түбтэ бэшэ, харин һуурин тосхонуудаар ябажа, концерт-наадаяа харуулаа һэн.

Удаадахи жэлдэнь Сагаан һара тэмдэглэхэ талаар дүршэлтэй болоһон байжа, буряад дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй конкурс үнгэргөө һэмди. Тиинхэдэ Эрхирэгэймнай соёлой байшангай дэргэдэхи дуу, хатарай «Аялга» гэжэ ансамбль, Шэнэ-Бэрээнэй хүгжэмэй һуруулинин оркестр хабаадажа, бүхы программыемнай шэмэглээ бэлэй. Буряад дуунууд, шүлэгүүд, үреэлнүүд хаа хаанагүй дуулдаа һэн. Районой һургуули бүхэндэ Сагаан һарын наада зугаа ехэшүүлэйхинэй үлүүгээр үнгэргэгдэдэг гэхэ байнаб.

Сагаан һарын һайндэр район соомнай энэ жэлдэ февралийн 18-һаа эхилхэ. Тэрэ үдэр Ташаланда зохёохы ажалтанай удэр гээд болохо, 21-дэ районой ехэ столово соо амаралтын удэшэ соносхогдоо. Эндэ янза бүрнин буряад эдеэн бэлдэгдэхэ. Тинхэдэ республикын телевизионно конкурсдо хабаадаха дүрбэн районой тоодо орохойбди. Түнхэнэй, Хэжэнгын, Захаамнай районуудтай зэргэ тэндэ хабаадаха болоһомнай бидэндэ айхабтар ехэ нэрэ хүндэ юм ааб даа».

Хэжэнгын аймагай Дээдэ-Хэжэнгын захиргаанай зайһан **М'Б. Г. Дондоков:** «Эдэрмэг һууринда ажаһуугшад Сагаан һарые һайханаар угтадаг заншалтай. Февралийн 22-ой үдэшэ клуб соомнай ехэ һайндэр болохо. Энэ жэлдэ наһа наһаараа тааруулжа бүридхэгдэһэн 4 команда тодоруулагдаад, арадайнгаа ёһо заншалые, аман үгүй дээжые мэдэхэ, буряад эдеэ, хоол бэлдэхэ талаар һорилгонуудые үнгэргэхөөр зэһэнхэй. Эндэмнай дуу андалдаан, үльгэр таабари хэлсээн, түрэ найрай болон хадаг табилгын ёёо гуримаар мэдэсэнүүдээрээ һорилго гэхэ мэтэ ороно.

Саашань хэлэхэдэ, 80-һаа дээшэ наһатанаа гэртэнь ошожо зорюута амаршалхадаа, мянгаад түхэригэй сэнтэй гарай бэлэг барюулхаяа бэлдэнхэйбди. Нютагаймнай эгээл үндэр наһатай хүн Санжын Сандаг энэ Сагаалганаар 90 наһа гүйсэхэнь. 80—90 наһатай 7—8 хүн бии.

Дүрбэн команда бүхэмнай өөрынгөө нэрэ хүндые хамгаалха зэргэтэй, илажа гараашадынь тусхай шанда хүртэхэ.

Сагаан һарын һайндэртэ 16 мянган түхэриг һомологдонхой.

МЯХАН ТАБАГ—МАНАЙ БАЯЛИГ

САГААН ҺАРЫН һайндэртэ буряад зоной хүндые мяхан табагууд шэмэглэдэг гээшэ. Национальна эдеэ хоолой шэнжэ шанарые тэрэ зандань үлөөжэ, бүхэлеэр, бууза, хуушуур, хирмаса, орёомог, шудхаһан шуһан, эреэлжэ гэхэ мэтые Сагаан һарын һайндэртэ бэлдэдэг. Хүдөө нютагуудта буряад зон зундаа эрье хонин эдидэг, үбэл тээшэ мориной мяха, харин үбэлдөө үхэрэй мяха хэрэглэдэг гээшэ. Тиинхэдэ намартаа ангай мяха олзоборилдог байгаа.

Малша угтай зон хадаа хонин, мал гаргахадаа, һүхэ хэрэглэдэгүй, үе мүсөөрнь эбдэдэг, тингэжэ Сагаалганай үедэ дала, үбсүүн, можо, ууса гэжэ илган табижа, айлшадаа хүндэлдэг юм. Урдандаа бэлдэгдэдэг байһан мяхан табагууд тухай эндэ хөөрэхэмнай.

ХУУШУУР

Бууза хэдэгтэл, татагдаһан мяха, талхаяа түрүүн бэлдэхэт. Зүгөөр татагдаһан мяхан соогоо нэгэ бага үһа нэмэхэ болонобди.

Талхаяа хабтайлгаад, түхэреэн хубинууд болгоод, дээрэнь үнөөхи татаһан мяхаяа хэнэбди. Удаань дээрэһээнь хабшаад, груша шэнги болгонобди.

Шаршаганажа байһан тоһон соо хээд, тэдэнээ шарлашатарнь шаранабди. Бэлэн болоһон хуушуурые хадхахадамнай, досооһоонь сайбар шүүнэн гараха ёёотой.

Хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд: 4-5 хүндэ 850 грамм мяхан, 220 грамм гахайн өөхэн, 3 һонгино, дабһан, тиинхэдэ 350 грамм (2 стакан) талхан, 2-3 үндэгэн, 40—50 грамм үһан.

ШАРБИН

Баһал бууза хэһэндэл, мяхыень жэжэхэнээр татажа хэршэхэ, тингээд талхыень бэлдэхэ. Хабтайлгаад (30 грамм) болгоод, дээрэһээнь 75 грамм мяха (нэгэ томо халбага) хээд, хажуу тээһэнь бажуугаад, тэгэн дундань, дээрэнь нүхэ үлөөгты. Тингээд шарбингаа хубардаа дээрэ хээд шараха ёёотойт.

Хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд: хуушууртал адли юумээр шарбин шаралгат.

ЭРҮЕЭЛЖЭ

Малай, хониной шэнгэн шуһа шудхаһанай һүүлдэ бүлин шуһан үлэдэг. Тэрэнине даража нюхаад, жэжэхэнээр эльгэ, өөхэ хэршээд, 3 процентын уксусай арбан дуһал, һү, тиинхэдэ жэжэхэнээр чеснок гү, али һонгино хэршэжэ хээд, дээрэһээнь дабһа нэмэхэ. Энэ худхаһан юумээе будүүн гэдэһэн соо хээд, хоёр тээһээнь уяжа, дабһатай үһан соо час тухай шанаха хэрэгтэй.

Хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд: бүдүүн гэдэһэн, 500—600 грамм шуһан, 250—300 грамм эльгэн, 100 грамм өөхэн, хахад стакан һүн, чесногой хоёргурбан хуби, 1 һонгино, перец, дабһан.

ҺУГАБША

Эльгэ хальһанһаань хуулажа, томошогоор хуби болгоод хэршэхэ, удаань тэрэнээ дабһалжа, перец нэмээд, нэгэ бага тоһон дээрэ шараха. Дээгүүрнь хэршэгдэһэн һонгино хэхэ.

Удаань һэмжэн өөхөөр орёогоод, хубардаа дээрэ гү, али үгышье һаа, гал дээрэ (сог дээрэ) хээд шарабалтнай, бүри амтатай байха.

Хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд: 1 килограмм эльгэн, 0,8 килограмм һэмжэн дотор оохэн, 3 һонгино, дабһан, перец.

РЕДАКЦИҺАА: Бултадаа Сагаалганайнгаа һайндэрые сагаан эдеэтэйгээр, мяхан табагтайгаар, хүхюу зугаатайгаар үнгэргэхыстнай хүсэнэбди. Ерэжэ байгаа Сагаалганаар амаршалнабди.

Сталинградтахи тулалдаанай 50 жэлэй

ЭДЭНЭЙ ХУБИТА ЕХ

ЭНГЭР СЭЭЖЭЭРЭЭ дүүрэн орден, медальнуудые яларуулһан эдэ гурбые харахала, ородой элитэ ехэ уран зураша В. М. Васнецовой «Гурбан баатарэ» гэһэн олондо мэдэжэ зурагые абаһаар лэ һанаулаадхина. Үнэхөөрөө бэе махабалыншье хүдэр шамбайнууд, гаһар томонууд, харасануудыншье гурбан баатартал алли бэшэ гү?!

Зүб даа, эдэмнай Аллар Солын бухы гурбан шатын ордендо хүртэһэн эрэлхэг зоригтой сэрэгшэд ха юм. Эдэнэр байлдаанай талмай дээрээ солдадай баатаршалга гаргаһан, юрын сэрэгшын шэн зориг, аллар габьяа харуулһан хүнүүд лэ. Манай Буряад орондо ородоол 10 хүн Аллар Солын орденой дүүрэн кавалер юм. Онсо һонирхолтой юумэнинь юуб гэбэл, эдэнэр гурбуулаа Кабанскын райондо ажаһуудаг. Юрэдөөл, нимэ баатар сэрэгшэдээрээ омогорхожо шадаха район үргэн дэлгэр орон дотороной хомор байгаа ёёотой. Үшөө нэгэ онсо зүйлынь гэхэдэ, эдэнэр гурбуулаа дайшалхы замаа ородой агууехэ мүрэн болохо Волгын эрьеһээ эхилһэн намтартай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда, мүн дэлхэйн хоёрдохи дайнда политическэ, стратегическэ ба хозяйственнэй асари ехэ үлхэ шэнжэтэй Сталинградтахи тулалдаанай 50 жэлэй ойн бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүн түрэлтэнэй эдэ үдэрнүүдтэ үргэнөөр тэмдэглэжэ байхадань, тэдэ хаа хаанагүй үнгэргэдэһэн эллэб уулзалгануудта хабаадажа, түүхэдэ ороһон энэ ехэ байлдаан тухай хөөрэнэ. Теэд хатуу шанга дайн байлдаапай бодото гэрэшэлэр болоһон сэрэгшэдтэй улаан нюураараа уулзажа хөөрэлдэхэһөө үлүү һонин, зоонг баярлуулаха юмэн байгаа даа.

ҺАЯЛ ХАДА 19-тэй боложо ябаһан Николай Суворов 1942 оной августын 9-дэ Сталинград шадар тагнуулшаныр дайшалхы замаа эхилээ һэн. Удаань тэрэ олон тоото байлдааануудта хабаадаһан. Урда Буг болон Вислэ мүрэнүүдые гаталһан байгаа.

1945 оной эхиндэ манай сэрэгшэд Польшые фашизмаа сүлөөлхын түлөө тэмсэбэ. Познань хотодо добтолон ороходоо, ахалагша сержант Н. Суворов немец офицерые плендэ абаа бэлэй. Энэнэйнгээ түлөө тэрэ Аллар Солын III шатын орденоор шагнагдаба. Һара үнгэрхэдэ, тагнуулай отделнинин командир ябаган сэрэгшэлтэй хамта добтолгодо ороо. Эгээл эндэ дайсанай хэдэн сохилсоходонь дивизийн командир тэрээндэ Аллар Солын II шатын орден барюулаа һэн. Майн 2-то Николай Суворовой бүридэлдэнь ороһон артиллериин батарей рейхстагта добтолбо. Энэ үдэр эрэлхэг сэрэгшэ хүндөөр шархатабашье, даабаряа дүүрэгэн байгаа. Тингэжэ Николай Федорович Аллар Солын I шатын орденоор шагнагдаһан юм. Улаан Одоной, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай I шатын орденуд, дайшалхы хэдэн медаль тэрэнэй үбсүүе шэмэглэлтэг.

Дайнай һүүлээр старшина Н. Ф. Суворов үшөө хоёр жэлэй хугасаа соо Германида алба хээ һэн. 1947 оной хабарай эхиндэ Николай Федорович түрэл нютагтаа — Степной Дворец тосхондо бусажа ерэбэ. Кабанскын совхозодо тоо бүрилхэгшоор, сельсоведэй түрүүлэгшээр худалөөе. Жэлэй партийна һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр тэрэ Каменскын поселковэ Советэй түрүүлэгшээр томилогдобо.

1957 ондо гушан мянгатанай тоодо орожо, колхозой түрүүлэгшэ болоо. Тинхэдэ «Шэнэ газар эллуурилһэнэй түлөө» медаллар шагнагдаа бэлэй. Наһанайнгаа амаралтада гарахынгаа үедэ тээ тэрэ республикын агуулгаринн ажахыда директорээр хүдэлэн юм.

Н. Ф. Суворов гурбан үхибүүтэй: хоёр басагалынь врачнууд, хүбүүнинь малай арганшан юм. Мүнөө Николай Федорович аша гуниеда үргэлсэжэ, аза жаргӓлтай ажаһууна.

ОКТЯБРИЙН хубисхалай урда жэлдэ Фофоного тосхондо түрэһэн Петр Андрианович Попов 1942 оной август һарада Волго мүрэнэй эрьеһээ хархис гайсантай тэмсэжэ ороо һэн. Тиин Пилава хотодо (мүнөө Балтийскэ) дайгаа дуургэжэ, лаагаяа һүүлэлэн юм.

Сталинградтахи асари ехэ тулалдаанда хабаадаһан. Донбассые, Украиныи зүүн бэ болой Крымые сүлөөлэгсэһэн байгаа. «Волго мүрэнэй эрье лээрэхи Сталинград хотын үбтэ оршодог Мамайн добуун дээрэ илангаяа шанга тэмсэл болоо һэн. Энэ ори ганса үндэр гүбээе эзэлжэ, бэхилэтгэнүүдые хэхын түлөө манайшье, немецшье сэрэгшэд ехэ оролдолго гаргажа, стратегическэ хараа түсэбүүдые зохёодог байгаа. Тингэжэ Мамайн добуун аяар арбан дүрбэ дахин али нэгэ талын дэлдэ ороһон байха. Сталинградтахи тулалдаанда түйлагдаһан илалтын хүндэлэлдэ эзэ добуун дээрэ мантан томо хүшөө бодхоогдонхой. Хажуудань ошожо харахада, нүрөөтэй байдаг. Хатуу шэрүүн байлдаанай хэһэгүүд, гуниг гашуудалай аялга хүгжэм тэрэ үеын байдалые һэргээжэ, хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ мартагдашагүй дурасхалаг үлөөдэг гээшээ.— гэжэ Петр Андрианович хөөрэнэ.

Эдэ байлдааануудта шэн зориг харуулһан сэрэгшэ Улаан Одоной хоёр орденоор шагнагдаа һэн. Севаш нуурай түлөө тулалдаанда миномётчик сержант Попов дайсанай хэдэн б-хилэлгэ һалгаһанайнгаа түлөө Аллар Солын III шатын ордендо хүртэбэ. Севастополые сүлөөлэлгэдэ шалгарһан 33-дахи гвардейскэ стрелковэ дивизийн наводчик Петр Попов II шатын ордендо табигдаа һэн. Кенигсбергыг барууй захада болоһон байлдааануудта ачухэтэй зоригтой байһаяа харуулһанайнгаа түлөө тэрэ Аллар Солын I шатын орденоор шагнагдаһан юм.

1946 оной ноябрь наһанайнгаа амаралтада гарагаа. Петр Андрианович Мисогой болон Салехэрд станицнуудта түмэр замай вагонуудые гушан шалгагшаар хүгэлэн шалгаһаар хүгэлэн байгаа. Тинхэдэ амгалан ажал [illegible] ные оносо шалгаржа, «СССР-эй хүндэтэ түмэр замшан» [illegible]

Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан.

— Васса Ивановна Телешева һамгамни бухы республикэ[illegible] байһан юм. Дүрбэн үхибүүдые үндэлгэжэ, гэрэнь ганцагаадаа, үүдэнь дүрөөдэ хүргөөбди. Ганса басаган Тамарамнай технологическа институт дүүргээд, Благовещенскдэ [illegible] Дунда хүбүүн Александрчай ветеринарна эрдэмэй кандидат, хүдөө ажахын институтта багшалдаг. Бэшэнинь, жоохоо юм — гэжэ Петр Андрианович будэ тухайгаа [illegible]

БҮРӨӨТЭ түшэн хөөр ондо Сталинградска областийн Осинки хутор шадархи Кленыин шагдалтэ үзэгдөөгүй шанга байлдаан болоо бэлэй. Зэрлиг шуһахай дайсанай танкнууд ородой агуулхэ мүрэн тээшэ дугташалдажа байгаа [illegible]

Туһатай зүбшэл

ХУЛГАНАҺАА ЯАЖА СҮЛӨӨРХЭБ?

Юумэнэй, тэрэ тоодо эдеэ хоолой зүйлнүүдэй хомор болоошье һаань, хулганаанууд болон гэр соохи шоргоолзонууд зарим гэрнүүд соо дайралдаһаар ёёотой. Эдэнэй хэр һаалта байһанинь ойлгоогдой. Тиимэһээ эдеэнээ яажа һалахаб гэһэн хэдэн зүбшэлнүүдые дурадханабди.

1. Шанга үнэртэй мятна спирт абаад, хулганаануудай мүрэй олдоһон газарнуудта сасаха хэрэгтэй. Тэдэнэр хосоогүйшье һаа, тэрэл зуура ондоо тээшээ нүүхэ. Мятын үнэртэ нимэл һаа дурагүй байна ха юм.

2. Уушхан таглаадаһануудые бидэнэр хаяжархихаяа һанадаг аабзабли? Бү яарагты. Тэдэнине һайнаар, жэжэ болоторнь хэршээд, гахайн тоһон дээрэ хүрин-хара үнгэтэй болоторнь шаража, хулганаануудай харгдадаг газарнуудта сасаха. Тингээд хажуудань үһа табигты.

Гахайн тоһоной үнэртэй уушхан таглаадаһа садатараа эдеэд, тэсхытэрээ үһа ууһан хулганаанууд саашаа нүхэ руугаа ороһон хойноо үһанһаа боложо гэдэһэн соонь жэбхэндэһэн уушхан таглаадаһанһаа хосордог байха юм.

3. Гэрэй шоргоолзонуудһаа һалаха арадай хэдэн арганууд бии. Нэгэдэхинь, шоргоолзонуудай хараглаадаг газарта юрын ургамалай тоһо түрхихэдэ, тэдэ гансата үгы болошолог. Хоёрдохинь, энтекэнээ абаһан ромашка гү, али махорко сасаа һаа, баһал тон нимэ дүн түйлажа болохо байна.

Сэнхир экран

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ.

6.55—Шэнэ һонин. 7.35—Үглөөнэй гимнастика. 7.45—Үглөө. 10.05 — Фирмэ нанаа дуулна. 10.20 — Мультфильмнүүд. 10.50 — «Невероятный случай»— Үхибүүдтэ фильм. 12.00— Аяншалагшадай клуб. 12.50— Пресс-экспресс. 13.00—Шэнэ һонин. 13.20—М. Таратутатай Америкэ. 13.20 — «Средства Макропулоса» — фильм-зүжэг. 16.00 — Шэнэ һонин. 16.25—Бридж. 16.50—Бизнес-класс. 17.05— Блокнот. 17.10— Мультфильмнүүд. 17.30— Автоспорт. 17.50 — «Театр плюс ТВ». 18.50—Хэрэг. 19.00 — Шэнэ һонин. 19.25— Останкино канал танилсуулна. 19.45 — Хүн ба хуули. 20.15—М. Таратутатай Америкэ. 20.45— «Поле чудес». 21.40—Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00—Шэнэ һонин. 22.25—«Человек недели». 22.40— «Толстокожий» —фильм. 00.15— Пресс-экспресс. 00.30 — Политбюро. 01.20—Муз-обоз. 02.00— Авто-шоу. 02.15 — «Площадка обоза».

«РОССИ» КАНАЛ.

9.00— Мэдээсэлнүүд. 9.25 — «Время деловых людей». 9.55—Эсэгэ ороныи. 10.50 — Сүлөөтэй сагтаа. 11.05—Уран бэлигтэн. 11.35— Сагаан турлааг. 12.20— Россин залуу уран бэлигтэн. 13.10—«Санта-Барбара». 134-дэхи сери. 14.00 — Таряашадай асуудал. 14.20 — Ижица. 14.50 — Биржэ. 15.20—Үхибүүдэй шэнэ һонин. 15.35— Манай Бралаш. 16.05—Трансроэфир.

БУРЯАДАЙ ТВ.

16.35 — Мультфильмнүүд. 16.55— Бамбаахай. 17.25 — Буряад орон. 18.25—Буряад ороной һонинууд.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОП Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилийн үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54. редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретарьдай—2-66-76, таһагууд: соведүүдэй хүдэлмэрийн ба нийтын эмхидүүдэй —2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинүүдэй—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 опонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнүүдэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — —2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3-46-60; Закаменскда —30-61, Хоринскдо —2-31-67.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23 67. вахта—2 56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 7500.
Хэблэлдэ тушаагдаһан саг: 20.40.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олон мэдээсэлгын министерствэдэ 69-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.
Газетэ республиканска типографийда хэблэгдэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.